

Türkiye-Rusya İlişkileri

Nahide Nur Falcioğlu

Türkiye-Rusya İlişkileri

Türkiye-Rusya arasında Soğuk Savaş'ın bitmesiyle yeni iş birliği olanak ve perspektifleri meydana gelmiştir. Ekonomik iş birliğinin 1990'lardaki hızlı gelişiminin sonrasında, ikili ilişkiler 2000'li yılların başında ülkelerin siyasi liderlikleri arasında kurulan yakın temasla yeni bir sürece girmiş ve 2010 yılında oluşturulan Üst Düzey İşbirliği Konseyi'yle (ÜDİK) kurumsal bir zemin sağlanmıştır (www.mfa.gov.tr 2023).

Türkiye ve Rusya ilişkileri analiz edildiğinde özellikle politik alanın ekonomik ve ticari ilişkiler gibi gelişim göstermediği görülmektedir. Politik nedenlerden dolayı ilişkilerde ara sıra kesintiler gerçekleşse de her iki ülke de birbirinin öneminin bilincindedir. Geçmişten aldıkları çıkarımlarla aralarındaki güven ilişkisini güçlendirme konusunda çalışmaktadırlar. Rekabet taraflı ilişkilerden stratejik manada çok taraflı bir iş birliğine yönelik gidiş mevcuttur. Politik alanda da oluşturulmaya başlanan diyalogla beraber olumlu denilebilecek bir gidişatın meydana geldiği söylenebilir. Orta Doğu'da barışın sağlanması, Türkiye-Ermenistan ilişkisi, Irak ve Afganistan'da güvenin oluşturulması, İran nükleer konusu ve Suriye-Lübnan gibi birçok meselede iki ülke, benzer görüşlerde olabilmektedir (Ayata 2017: 2).

Ancak yakın görüşmelerin aksine iki ülkenin uzlaşmadığı alanlarda bulunmaktadır. Suriye konusu bu hususta önemlidir. Arap Baharı ile Orta Doğu'da gerçekleşen çatışmalar ve ülkelerdeki istikrarsızlıklar kısa sürede toplumları etkilemiştir. Suriye'de ortaya çıkan iç sorunlar Türkiye'nin gerek iç gerek dış politikasında önemli bir gündem haline gelmiştir.

Rusya’da Suriye’deki gelişmeleri yakından takip ederken bir evreden sonra Suriye konusunun bir iç aktörüne evrilmeye başlamıştır (Demir 2016: 141).

Libya meselesi ise Rus dış politikasında hem siyasi hem askeri bakımdan hem de Libya’nın Akdeniz’de önemli bir enerji tedarikçisi olması gibi nedenlerden dolayı önemli olmuştur. 2011 yılında Muammer Kaddafi rejiminin yıkılmasının akabinde Libya’da farklı siyasi ve askeri güçler arasında iktidar savaşları başlamıştır. Bu mücadele günümüze kadar süren bir iç savaş haline gelmiştir. Bu iç savaş, Rus dış politikası hedeflerinin uygulanır duruma getirilmesi için imkân sağlamıştır. Ayrıca, ABD’nin doğrudan karışan olmamayı tercih ederek BAE ve Suudi Arabistan gibi noktalar üzerinden dolaylı yöntemlerden müdahaleler yaptığı ve AB’nin ortak bir konum geliştiremediği bir durumda Moskova daha rahat davranabilmektedir. Libya krizinde Rusya karşısında net bir tavra sahip tek güç Türkiye olmuştur. Fakat son zamanlarda Türkiye ve Rusya, özellikle Suriye sorununda farklı taraflarda bulunmalarına bakılmaksızın, aralarında sürdürdükleri müzakereler neticesinde ortak davranış sergilemeyi öğrenmişlerdir. 13 Ocak 2020’de Moskova’da Haffer ve Serrac arasında bir ateşkes görüşmesini yapan Rusya ve Türkiye, esas olarak Libya krizinde de beraber hareket etmeye hazır olduklarını belirtmişlerdir. Rusya’nın son yıllarda varlığını da artırdığı bu bölgedeki ana hedefi, ekonomik ve güvenlik menfaatlerinin yanında Akdeniz’de gerek uluslararası gerek bölge güçleri arasında süregelen jeopolitik rekabette yetki sahibi olan bir aktör durumuna gelmesidir (Akhiyadov 2020).

1990 yılından itibaren Ermenistan-Azerbaycan meselesi, bölgesel siyasi fikir uyuşmazlıkların merkezinde yer almıştır. Süreçte, Moskova Ermenistan'ı desteklemiş ve Ermenistan Moskova'nın güvenilir müttefikleri olarak yer almıştır. Bu duruma kıyasla da Azerbaycan Türkiye ile bir araya gelmiştir. İran petrol konusunda Azerbaycan'ın Amerika ile yakınlığından tedirgin olduğundan kaynaklı Ermenistan ve Rusya ile aynı tarafta bulunmuştur. Karabağ meselesinde, taraflar ve pozisyonları belirgin olsa da bu konu çok hassas dengeleri de yanında getirmektedir (Sarıahmetoğlu 2016: 115). 2020 yılında Azerbaycan-Ermenistan arasındaki 44 günlük savaşında, Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumu, Türk İHA ve SİHA'larının savaşa olan etkisi önemli olmuştur. Türkiye'nin Azerbaycan'ın yanında bulunması ve net bir tavır sergilemesi gibi gelişmelerin akabinde Transkafkasya bölgesinde Rusya'nın takip ettiği politikalarda Azerbaycan ve Türkiye'yi göz önünde bulunduracağı yorumları da yapılmıştır. Zira Rusya, Transkafkasya'da oluşan bu sorunu Batı ülkelerinden ziyade Türkiye ile konuşarak çözüm üretmeye çalışmıştır. 44 gün süren savaşın sonunda, Türkiye-Azerbaycan arasında gittikçe derinleşen yeni bir bağın oluşması ve Rusya'nın bölgeye harici güçleri dâhil etmemek için Türkiye ile beraber hareket etmesi bu süreçte önemli olmuştur (Suyundikov 2021: 143). Aynı zamanda Rusya, Kafkasya'da kendi denetimi dışında gelişmelerin yolunu kesmek amacıyla son anda fili olarak araya girerek müdahale sağlamıştır. Azerbaycan savaşta Ermenistan'a karşı açık bir üstünlüğü sağlamış, stratejik açıdan önemli bir konumda olan Şuşa'yı yeni ele geçirmiş ve avantajlı duruma gelmiştir. Azerbaycan askerlerinin bu tepelik mevzilerden Karabağ'daki Ermeni güçleri hedeflemesi kolaylaştığı tam o anda Rusya sürece dâhil olmuş ve internet üzerinden barış anlaşmasına aracılık sağlamıştır, Karabağ'ın başkentine barış güçlerinin ulaşması gündeme getirilmiştir (İsmailov 2020).

22 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı, Türkiye bakımından önem arz etmiştir. Bu dönemde, hava sahası Rusya'ya açık olan, Moskova'ya ait yaptırımlara iştirak etmeyeceğini belirten ve her çeşit şarta karşıt Rusya ile diplomatik bağlarını sürdüren tek NATO üyesi ülke Türkiye olmuştur. Ankara her iki ülke ile diplomasi ağlarını sürdürmüş, ülkelerin temsilcilerini Antalya ve İstanbul'da misafir etmiş, bu süreçte dünyada önemli bir konumda yer almıştır. Türkiye'nin barış sağlayıcı ve istikrarlaştıracı bir güç olarak Ukrayna ve Rusya ile güçlü diplomatik bağlar inşa eden aktör olması, Türkiye'nin diplomatik güç merkezi olarak yükselişini de açıklamaktadır (Oktav 2022: 18; Bilgin 2022).

Rusya ile ilgili bir başka konu ise 'Azov Taburu komutanları'dır. Rusya ve Ukrayna arasındaki esir takasını kapsayan Azov Taburu komutanları güvenlik sebebiyle Türkiye'deydi. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, Türkiye'de olan 5 Azov Taburu komutanın ülkelerine döndüğünü belirtmiştir. Zelenskiy, sosyal medya hesabından, "Türkiye'den eve dönüyoruz ve kahramanlarımızı evimize getiriyoruz. Ukraynalı askerler Denys Prokopenko, Svyatoslav Palamar, Serhiy Volynsky, Oleh Khomenko, Denys Shleha. Sonunda akrabalarının yanında olacaklar." şeklinde açıklama yapmıştır. Sonrasında Moskova'da gerçekleştirilen bir basın toplantısında Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, bu konu hakkında değerlendirmelerde bulunmuş ve "Bu mevcut anlaşmanın ihlali ve bunu Türkiye tarafıyla görüşeceğiz, hatta görüşmeye başladık bile." diye belirtmiştir. "Kolektif Batı'daki bazı devletlerin aksine Türkiye'nin bizimle diyalog halinde olması ve bunu en üst düzeyde desteklemesi son derece önemlidir. Bu diyalog kanallarını öncelikle yaklaşımımızı açıklamak için kullanacağız ve çeşitli alanlarda gelecekteki anlaşmaları imzalarken mevcut durumu mutlaka dikkate alacağız." şeklinde de eklemiştir. Rusya duruma karşı tepki göstermiş ancak bu süreçte Türkiye ile anlaşma yolunda olduğunu belirtmesi önemli olmuştur. 21 Eylül 2022'de ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya Devlet Başkanı Putin ve Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy ile sürdürdüğü diplomasi yoğunluğu sonucu 200 savaş esirinin mübadelesinin gerçekleştirdiği açıklanmıştı. Erdoğan, iki ülke arasında Türkiye'nin uzlaştırıcılığında yapılan esir mübadelesinin, savaşın bitirilmesi yolunda önemli bir hamle olduğunu ifade etmişti (Yılmaz 2023; Abay 2023).

Ülkeler bakımından önemli başlıklardan bir diğeri, Türkiye'nin diplomasi başarısı olarak gösterilen ve Türkiye'nin öncülüğünde, Rusya ve Ukrayna'nın yapıcı tavırları, Birleşmiş Milletler eşliğinde 22 Temmuz 2022'de İstanbul'da Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşmasının imzalanmasıdır. Anlaşmayla birlikte ticaretin serbestleşmesinin önemli etkileri yer almaktadır. Etkilerden biri de gelişmekte ve az gelişmiş ülkelerde yetersiz beslenme ve açlık oranının azaltılmasıdır. Taşınan ürünler, birçok ülkenin temel gıda maddesini oluşturmaktadır. Koridorun açılmasıyla, Rusya ve Ukrayna gıda ve yem ham maddeleri üreticisi ve ihracatçısı oldukları sebebiyle, dünyada tarım ürünleri arzında azalma yaşanmayacak ve gıda fiyatları yükselişi gerçekleşmeyecektir. Tahıl Koridoru Anlaşması'nın bir başka etkisi ise sosyal sorunları önleyebilmesidir. Tahıl sevkiyatıyla beraber, geçim kaynağını tarım ile sağlayan kişilerin yaşamında olumsuzluklar yaşanmamış, üretimin devamlılığı

sağlanabilmiş ve yeni bir göç dalgasının oluşumu engellenebilmiştir. Aynı zamanda diğer bir etki, dünyada gelecekteki üretim süreçlerinde gereksinim duyulacak kimyasal gübrenin tedarik edilmesidir. Rusya, dünyada azotlu gübre ihracatında 1., potasyum ve fosforlu gübre ihracatında 2. sırada yer almaktadır. Gübrenin taşınması, olağan koşullarda sahip olunan verimin sağlanması, maliyetlerin yükselmemesini dolayısıyla da gıda fiyatlarının yükselmemesine sebep olacaktır (Dellal 2022). Tahıl Koridoru Anlaşması çeşitli kez uzatılmıştır. Küresel gıda zincirinin sürekliliğini sağlanması açısından stratejik bir noktada olan anlaşmanın uzatılmasında Türkiye'nin gösterdiği çaba, önemli olmuştur (www.tccb.gov.tr 2023). BM Sözcüsü Stéphane Dujarric, anlaşmanın uzatılmasıyla ilgili "Karadeniz Tahıl Girişimi'ne diplomatik ve operasyonel destek sağladığı için Türkiye hükümetine teşekkür ediyoruz." şeklinde açıklama yapmıştır (İleri 2023).

Ele alınması gereken bir başka konu ise PKK meselesidir. PKK'nın Suriye yapılanması olan PYD ve YPG, 2015'te Rusya'nın Suriye iç savaşına katılmasını fırsata çevirmek için bu ülke ile ilişkilerini artırmış, gerek DEAŞ'a gerek Suriye muhalefetine karşı Rusya ile beraber davranma arayışına başlamıştır. Sonrasında ABD'nin birçok hava sahası gerçekleştirerek DEAŞ'tan ele geçirilmesinde büyük fayda sağladığı Suriye'nin Menbiç şehrini, Barış Pınarı Harekatı sonrasında bırakmıştır. Ayrılması sonucunda o mevcut üslere Rusya yerleşmiştir. Bu yönde Rusya Devlet Başkanı Putin ve Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan Soçi'de bir görüşme yapmıştır. Görüşme neticesinde bir mutabakata ulaşarak Fırat'ın doğusundaki Türkiye-Suriye sınırından PKK/YPG'yi çıkarma anlaşmasına imza atmış ve konu üzerinde resmi olarak söz sahibi olmuştur (Acun, Görücü 2023: 21, 33). Mutabakata göre

Menbiç'ten PKK/YPG'nin varlığının bütünüyle sona erdirilmesi öngörülse de bu tahakkuk etmemiştir. Soçi mutabakatı kapsamında bulunan sınırdan 10 kilometrelik bölge içerisinde birçok devriye çalışmaları gerçekleştirilse bile Menbiç'te yaşanan meselenin benzeri Rusya ile de gerçekleşmiştir. Türkiye geçmişte olduğu gibi, anlaşmalara yönelik haklarını korumaktadır. Bu bağlamda Rusya'nın mücadelesini görmek istese de geçtiğimiz süreçte bu hususta adım atılmayacağını, aksine PKK/YPG'nin hem Tel Rıfat ve Menbiç'ten hem de sınır bölgelerinden uzaklaşmadığını ortaya koymuştur (Görücü 2022).

Seçim Süreci

Türkiye'nin cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Millet İttifakı'nın adayı Kemal Kılıçdaroğlu, Rusların seçime müdahale ettiğine yönelik sosyal medya hesabından Şekil 1' de de görüldüğü üzere bir tweet paylaşmıştır. Tweetinde "Sevgili Rus Dostlarımız, Dün bu ülkede ortaya saçılan montajlar, kumpaslar, Deep Fake içerikler, kasetlerin arkasında siz varsınız. Eğer 15 Mayıs sonrası dostluğumuzun devamını istiyorsanız, elinizi Türk'ün devletinden çekin. Biz hala işbirlikten ve dostluktan yanayız." şeklinde açıklama yapmış ve seçim sürecinde ortaya atılan kaset iddialarının arkasında Rusların olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda mesajın Rusça çevirisini de tweet dizisine eklemiştir (<https://twitter.com> 2023).

 Kemal Kılıçdaroğlu @kilicdaroglu · 11 May ...
Sevgili Rus Dostlarımız,
Dün bu ülkede ortaya saçılan montajlar, kumpaslar, Deep Fake içerikler, kasetlerin arkasında siz varsınız. Eğer 15 Mayıs sonrası dostluğumuzun devamını istiyorsanız, elinizi Türk'ün devletinden çekin. Biz hala işbirlikten ve dostluktan yanayız.

20,1 B 48,6 B 267,2 B 39 Mn

 Kemal Kılıçdaroğlu @kilicdaroglu ...

Дорогие русские друзья,
Вы стоите за монтажами, заговорами, контентом Deep Fake и записями, которые вчера были разоблачены в этой стране. Если вы хотите продолжения нашей дружбы после 15 мая, держите руки подальше от турецкого государства. Мы по-прежнему выступаем за сотрудничество и дружбу.

ÖS 8:00 · 11 May 2023 · 7,4 Mn Görüntülenme

12,5 B Retweet 1.607 Alıntılar 89,7 B Beğeni 207 Yer işareti

🗨️ ↻️ ❤️ 📌 ↗️

Şekil 1: Kemal Kılıçdaroğlu 11 Mayıs 2023 tarihli tweet

Kılıçdaroğlu'nun paylaşımına karşılık Kremlin, Rusya'nın yaklaşan Türkiye Cumhurbaşkanlığı seçimlerine müdahale ettiği iddialarının asılsız olduğunu belirtmiştir. Kremlin sözcüsü Dmitry Peskov 12 Mayıs günü gazetecilere yaptığı açıklamada, Rusya'nın Türkiye ile ikili ilişkilerine değer verdiğini ve Moskova'nın suçlamaları 'şiddetle reddettiğini' söylemiştir. Peskov, "Herhangi bir müdahale söz konusu olmadığını resmen beyan ediyoruz. Herhangi biri Sayın Kılıçdaroğlu'na böyle bir bilgi verdiyse, onlar yalancıdır." diye eklemiştir (www.reuters.com 2023).

Kılıçdaroğlu'na 12 Mayıs 2023 günü Reuters'a verdiği röportajda, neden Rusya'nın sahte çevrimiçi içerikten sorumlu olduğuna yönelik tweet attığı sorulduğunda ise "Elimizde olmasaydı (somut kanıt), tweet atmazdım." şeklinde cevap vermiştir. Partisinin konuyla ilgili olarak Rus büyükelçiliği ile temasa geçmediğini de belirtmiştir. Kılıçdaroğlu ayrıca çevrimiçi içeriğin ne olduğu konusunda ayrıntılı bilgi vermemiştir. "Başka bir ülkenin Türkiye'deki seçim sürecine parti lehine müdahale etmesini kabul edilemez buluyoruz. Bunu tüm dünya bilsin istedim, o yüzden tweet atarak bu çağırımı alenen yaptım." diye de eklemiştir (Coşkun, Toksabay ve Hayatsever 2023).

Türkiye-Rusya ilişkisindeki son gelişmelerden biri de Wagner İsyanı'dır. Rusya'da 23 Haziran 2023 tarihinde Wagner Grubu'nun lideri Yevgeni Prigojin tarafından yapılan açıklamayla başlayan silahlı isyan, dünyada yakından takip edilmiştir. İsyanın sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rusya Devlet Başkanı Putin ile telefonda görüşmüş ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre görüşmede, Rusya'da yaşanan son gelişmeler ele alınmıştır. Erdoğan, Rusya'da olanlardan kimsenin vazife çıkartmaması gerektiğini belirtmiş ve "Bu bağlamda yaşananların en kısa sürede uhuletle ve suhuletle çözülmesi için Türkiye olarak üzerimize düşeni yapmaya hazırız." şeklinde söylemiştir (Beyaz 2023).

Ülkeler arasında önemli konu başlıklarından biri, İsveç'in NATO üyeliği meselesidir. Vilnius Zirvesi'nde de "İsveç'in NATO üyesi olması yönünde adımlar atılmasını sağlamak" gündeme alınan konular arasında yer almıştır (Ünver Noi 2023). Zirve'de İsveç'in üyeliğine Türkiye yönünden yeşil ışık yakılması ve ittifak üyelerinin bu karardan dolayı memnun olma hali Türkiye'nin denge politikası bakımından önemli bir adım olmuştur. Türkiye'nin İsveç'in üyeliği hususundaki pozitif tutumu transatlantik ittifakının genişlemesinin önündeki bariyeri kaldırarak ülkenin uzun süreçte karşı karşıya kalacağı "Türkiye yüzünden konsolide olamayan NATO ittifakı" yaklaşım tarzını ortadan kaldırmıştır (Ünaldılar 2023). Vilnius Zirvesi Bildirisi'nde, Ukrayna'ya 2008 Bükreş Zirvesi'nde verilen NATO üyeliği anlaşmasının yinelenildiği de iletilerek, "Ukrayna'nın kendi güvenlik düzenlemelerini seçme hakkını tamamen destekliyoruz. Ukrayna'nın geleceği NATO'dadır." ifadeleri yer almıştır. NATO ile Rusya ilişkilerine ait değerlendirmelerin de bulunduğu bildiride, riski minimize etmek, gerginliği azaltmak ve şeffaflığı artırmak için Moskova'yla iletişim hattının açık tutulacağı duyurulmuştur. NATO-Rusya ilişkilerinde değişimin sadece Rusya'nın saldırgan tutumlarını sona erdirmesi ve uluslararası hukuk kurallarına bütünüyle uymasıyla yaşanacağı bilgisine de bildiri de yer verilmiştir (Çetinkaya, Demirci, Çam 2023).

Yaşanılan gelişmeler sonrasında Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin Rus devlet kanalına "Bunun Ukrayna'nın güvenliğini artırmayacağından ve genel olarak dünyayı çok daha savunmasız hale getireceğinden ve uluslararası arenada ek gerginliğe yol açacağından eminim." şeklinde açıklama yapmıştır. Aynı zamanda Putin konuşmasında Ukrayna tahılının ihracatının elde edilmesine yönelik imzalanan tahıl anlaşmasındaki

koşulların uygulanmadığını vurgulamış olup “Birleşmiş Milletler ile yapılan bu anlaşmada Rus çıkarlarının dikkate alınması gereken noktaları vardı. Lojistik, sigorta, ürünlerimizin ödemesiyle ilgili nakit akışı ve diğer birçok nokta. Bunu vurgulamak istiyorum, hiçbir şey yapılmadı. Bu tamamen tek taraflı bir oyun. Ama yetti artık.” diye de belirtmiştir (Abay 2023). 17 Temmuz 2023 tarihinde Karadeniz Tahıl Koridoru anlaşmasının süresinin dolması üzerine Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, anlaşmanın durdurulduğunu belirtmiş, ilgili koşullar uygulandığında Rusya’nın anlaşmaya geri döneceğini söylemiştir (Cura 2023). Birçok ülke, Rusya’nın anlaşmadan çekilme kararını kınamış ve Rusya’yı bu karardan geri dönmeye çağırmıştır.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Rusya’nın Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması’nı sonlandırması ile ilgili “Birleşmiş Milletler ve Türkiye’nin çabalarına rağmen Rusya’nın Karadeniz Tahıl Girişimini bitirmeye yönelik hareketini kuvvetle kınıyorum.” şeklinde söylemiştir (Çam 2023). İsviçre Dışişleri Bakanlığı Rusya’nın kararına ilişkin yazılı açıklama yapmış ve Türkiye ile BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması’nın yenilenmesi hususundaki çabalarına destek verdiğini bildirmiştir. Bakanlığın açıklamasında, “İsviçre, Rusya’nın Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması ile ilgili kararından (çekilme) üzüntü duyuyor ve küresel gıda güvenliğini sağlamak için yakın gelecekte bunun yenilenmesini umuyor. Türkiye ve BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in bu konudaki yorulmak bilmez çabasını memnuniyetle karşılıyor ve destekliyoruz.” ifadesine yer verilmiştir. Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmitro Kuleba da bu konuda değerlendirme yapmış ve değerlendirmesinde “Rusya dünyaya şantaj yapıyor.” şeklinde belirtmiştir.

Bu durumun sadece Ukrayna halkını kapsamadığından dünyadaki milyonlarca insanı etkilediğinden bahsetmiştir (Arslan 2023).

BM Sözcüsü Stephane Dujarric, basın toplantısında bu konu üzerine açıklamalarda bulunmuştur. Başka ülkelerin gemi yollamak isteme olasılığına yönelik “BM Karadeniz’i kontrol etmiyor.” şeklinde söylemiştir. Rusya’nın ‘engellerin kaldırılması’ isteğine ilişkin ise BM’nin adım attığını ve görüşmeler sürdürdüğünü hatırlatarak “Tüm engelleri kaldıracak imkânımız yok.” ifadesini kullanmıştır. Dujarric, Rusya ve Ukrayna’nın gıda ve tahıllarının pazara erişiminin sağlanması için BM’nin her türlü çaba harcayacağını vurgulayarak, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye’nin bu çalışmaların kritik bir parçası olduğunu ve şu ana kadarki çabalarından dolayı ‘minnettar’ olduklarını tekrarlamıştır (Çetin 2023).

Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres’in tahıl koridorundaki sözlerine ek olarak uygulamaya da geçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Zelenskiy “Rusya’nın yeni krizleri kışkırtmaya ve açlık ile istikrarsızlığı bir silah olarak kullanmaya yönelik girişimlerine rağmen küresel gıda piyasasının istikrarlı bir şekilde kalmasını sağlamak için hep birlikte mümkün olan her şeyi yapmalıyız.” şeklinde basın toplantısında konuşmuştur. Aynı zamanda Ukrayna ve Türkiye’nin farklı seviyelerde çalıştığını ifade etmiş olup “Türkiye Cumhurbaşkanı ile nasıl hareket edeceğimizi, bu koridorda güvenliği nasıl sağlayacağımızı konuşabiliriz. Burada farklı boyutlar var. Bireysel konvoylar konusunu gündeme getirdik. Bunların sadece Türkiye ile değil diğer

ortaklarımızla da görüşülmesi gerekiyor. Bu konuyu görüşeceğim.” diye de eklemiştir (Raimbekova, Kachkachishvili 2023).

Moskova’nın tahıl anlaşmasından çekilmesine yönelik İngiltere Dışişleri Bakanı James Cleverly ise “Cumhurbaşkanı’nın (Recep Tayyip Erdoğan), insanları açlıktan kurtarmaya ve uluslararası tahıl fiyatlarının düşmesine yardımcı olan Karadeniz Tahıl Anlaşmasının öneminin anlaşılmasında etkili rol oynayacağını gerçekten umuyorum.” biçiminde açıklama yapmıştır. Ayrıca Cleverly, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, tahıl anlaşmasının yapılmasında Birleşmiş Milletler (BM) ile dünya çapında pek çok insan adına inanılmaz önemli bir iş yaptı.” diye de eklemiştir (Yürük 2023). Lüksemburg Dışişleri ve Avrupa Bakanı Jean Asselborn da Brüksel’de gerçekleştirdiği konuşmasında, Rusya’nın anlaşmadan çekilmesi meselesine değinmiştir. Türkiye’nin Tahıl Koridoru Anlaşması’nın sağlanması noktasındaki desteğine vurgu yapan Asselborn, “Şimdi tüm dünyayı etkileyen bu tahıl anlaşmasını sağlamak için burada (Rusya Devlet Başkanı Vladimir) Putin üzerinde etkisi olan tek ülke olduğuna inandığım Türkiye’ye odaklanmalı.” şeklinde söylemiştir (Karadağ 2023).

Türkiye ve Rusya ilişkileri incelendiğinde her dönemde farklı biçimde gelişim göstermiştir. Günümüzde bakıldığında Tahıl Koridoru Anlaşması, Rusya-Ukrayna Savaşı, Ankara-Şam normalleşme atılımları, NATO ve enerji konusunda yapılan iş birliğine yönelik gelişmeler gibi hususlar iki ülke arasında önem arz etmeye devam etmektedir.

Kaynakça

Abay, E. G. (2023). "Kremlin: Putin ile Prigojin 29 Haziran'da Kremlin'de görüştü". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kremlin-putin-ile-prigojin-29-haziran-da-kremlin-de-gorustu/2941609>

Abay, E. G. (2023). "Putin: (NATO üyeliğinin) Ukrayna'nın güvenliğini artırmayacağından eminim". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/putin-nato-uyeliginin-ukraynanin-guvenligini-artirmayacagindan-eminim/2945297>

Acun, C., Görücü, K. (2023). "PKK/YPG'nin Suriye'de Devlet Hayalı". Erişim Adresi: <https://setav.org/assets/uploads/2023/05/R233.pdf>

Akhiyadov, M. (2020). "GÖRÜŞ-Rusya'nın Libya politikası". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-rusya-nin-libya-politikasi/1794069>

Arslan, M. İ. (2023). "İsviçre'den "Türkiye'nin tahıl koridoru anlaşmasının yenilenmesi çabalarına" destek". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvicreden-turkiyenin-tahil-koridoru-anlasmasinin-yenilenmesi-cabalarina-destek/2948731>

Ayata, A. (2017). Suriye Krizinin Türkiye-Rusya İlişkilerine Etkileri, Researcher, 5 (3), ss. 1-13. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/researcher/issue/66628/1042495#article_cite

Beyaz, Z. F. (24 Haziran 2023). "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rusya Devlet Başkanı Putin ile telefonda görüştü". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-rusya-devlet-baskani-putin-ile-telefonda-gorustu/2930401>

Bilgin, O. (2022). "Rusya-Ukrayna savaşı Türkiye'yi nasıl etkiler?". Erişim Adresi: <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/oguzhan-bilgin/rusya-ukrayna-savasi-turkiyeyi-nasil-etkiler/haber-1248131>

Cura, A. (2023). "Kremlin: Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması durduruldu". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kremlin-karadeniz-tahil-koridoru-anlasmasi-durduruldu/2947583>

Coşkun, O., Toksabay, E. ve Hayatsever, H. (12 Mayıs 2023). "Erdogan rival says has evidence of Russia's online campaign ahead of Turkey election". Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/middle-east/erdogan-rival-says-has-evidence-russias-online-campaign-ahead-turkey-vote-2023-05-12/>

Çam, Ö. T. (2023). "AB: Rusya'nın BM ve Türkiye'nin çabalarına rağmen tahıl anlaşmasını bitirmesini kınıyoruz". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-rusyanin-bm-ve-turkiyenin-cabalarina-ragmen-tahil-anlasmagini-bitirmesini-kiniyoruz/2947799>

Çetinkaya, B., Demirci, Z., Çam Ö. T. (2023). "NATO Vilnius Zirvesi Bildirisi: Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Kristersson arasında varılan anlaşma memnuniyetle karşılandı". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/nato-vilnius-zirvesi-bildirisi-cumhurbaskani-erdogan-ve-kristersson-arasinda-varilan-anlasma-memnuniyetle-karsilandi/2943031>

Çetin, Ş. (2023). "BM: Tahıl anlaşmasına ilişkin tüm engelleri kaldıracak imkânımız yok". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-tahil-anlasmagina-iliskin-tum-engelleri-kaldiracak-imkanimiz-yok/2948068>

Demir, A. F. (2016). Türkiye-Rusya İlişkilerinde Suriye Krizinin Yansımaları ve Etkileri, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 3 (2), ss. 139-151. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/312090>

Görücü, K. (2022). "Türkiye'nin Muhtemel Askeri Operasyonunda Menbiç Nereye Düşüyor?". Erişim Adresi: <https://www.suriyegundemi.com/tuerkiye-nin-muhtemel-askeri-operasyonunda-menbic-nereye-duesueyor>

İleri, K. (2023). "BM, Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması için Türkiye'ye teşekkür etti". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-karadeniz-tahil-koridoru-anlasmasi-icin-turkiyeye-tesekkur-etti/2849480>

İlkay, D. (2022). "Tahıl koridoru anlaşmasının 3 önemli etkisi". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/tahil-koridoru-anlasmasinin-3-onemli-etkisi/2681015>

Ismailov, F. (2020). "Dağlık Karabağ: Rusya'nın bölgeye barış gücü göndermesi ne anlama geliyor?". Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54903568>

Karadağ, C. (2023). "Almanya, AB olarak Türkiye gibi kilit bir ortakla birlikte çalışmak istiyor". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-ab-olarak-turkiye-gibi-kilit-bir-ortakla-birlikte-calismak-istiyor/2950455>

Kılıçdaroğlu, K. (@kilicdaroglu) (11 Mayıs 2023). Tweet (Twitter). Erişim Adresi: <https://twitter.com/kilicdaroglu/status/1656705796208574468?cxt=HHwWiLC-hZzJ5v0tAAAA>

Oktav, Ö. Z. (2022). Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya ilişkilerine olası etkileri: Fırsatlar ve krizler, Bilge Strateji, 13 (23), ss. 17-22. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2407528>

Raimbekova, A., Kachkachishvili, D. (2023). "Zelenskiy, BM Genel Sekreteri Guterres'i tahıl koridoru konusunda harekete geçmeye çağırdı". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/zelenskiy-bm-genel-sekreteri-guterresi-tahil-koridoru-konusunda-harekete-gecmeye-cagirdi/2949762>

Reuters (12 Mayıs 2023). "Kremlin says allegations Russia is interfering in Turkish election concocted by liars". Erişim Adresi: <https://www.reuters.com/world/kremlin-says-allegations-russia-is-interfering-turkish-election-concocted-by-2023-05-12/>

Sarıahmetoğlu, N. (2016). Karabağ Sorununun Çözüm Sürecinde Türkiye ve Rusya, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 3 (2), ss. 93-119. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/312088>

Suyundikov, S. (2021). Dağlık Karabağ Savaşı'nın Çözümü Bağlamında Türkiye ve Rusya, Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi (UTAD), 5 (1), ss. 132-145. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1752079>

T.C. Cumhurbaşkanlığı (2023). "Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması'nın iki ay daha uzatılmasına karar verildi". Erişim Adresi: <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/147201/-karadeniz-tahil-koridoru-anlasmasi-nin-iki-ay-daha-uzatilmasina-karar-verildi->

T.C. Dışişleri Bakanlığı (2023). "Türkiye-Rusya İlişkileri". Erişim Adresi: <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-rusya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>

Ünaldılar, S. (2023). "GÖRÜŞ - Vilnius Zirvesi, genişleyen ittifak ve Türkiye'nin denge politikası". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-vilnius-zirvesi-genisleyen-ittifak-ve-turkiyenin-denge-politikasi/2947553>

Ünver Noi, A. (2023). "3 SORUDA - NATO Vilnius Zirvesi". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-nato-vilnius-zirvesi/2944696#>

Yılmaz, M. Ş. (2023). "Zelenskiy, Türkiye'deki 5 Azov Taburu komutanının Ukrayna'ya döndüğünü duyurdu". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/zelenskiy-turkiyedeki-5-azov-taburu-komutaninin-ukraynaya-dondugunu-duyurdu/2940353>

Yürük, B. (2023). "İngiltere, Türkiye'nin desteği ile Rusya'nın tahıl anlaşmasına geri dönmesini umuyor". Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ingiltere-turkiyenin-destegi-ile-rusyanin-tahil-anlasmagina-geri-donmesini-umuyor/2949687>

Türkiye-Rusya İlişkileri

Nahide Nur Falcioğlu